

Kertomus ylioppilas Torsten Edgrenin tutkimuksista Honkilahden Kolmhaaran kivikautisella asuinpaikalla 9-18.6 1960. Kertomukseen kuuluu Esihistoriallisen osaston luettelo 14898,18 karttaa sekä valokuvat 24581-24611.

Kesäkuussa vuonna 1960 jatkettiin syksyllä 1959 aloitettuja kaivauksia Honkilahden pitäjän Kolmhaaran kivikautisella asuinpaikalla. Aikaisemmat kaivaukset on suoritettu vuosina 1940, 1941, 1948, 1955, 1956 ja 1959 (ks. kaivauskertomuksia top. arkistossa). Sorakuopan reunat olivat suurin piirtein siinä kunnossa, johon ne jätettiin v. 1959. Paikoin oli sateiden ja lumen takia tapahtunut pieniä luhistumisia, koska hauta V oli näkyvissä sorakuopan profiilissä, mitä se ei ollut syksyllä 1959. Soranajoa ei ollut jatkettu.

Vuonna 1959 löydettiin 4 hautaa ja vuonna 1960 kaikkiaan 10 hautaa, joten niiden kokonaismäärä tällä hetkellä on 14 kpl. Tutkittu alue käsitti n. 150 m². Piirtäjänä toimi ylioppilas Bengt von Bonsdorff ja kaivausapulaisina viisi paikkakuntalaista. Haudat luetellaan täällä numero-eikä löytöjärjestyksessä.

Hauta V (karttaliitteet 1-3, valokuvat 24608-24611) sijaitsi kaivausneliössä El. Ennen kaivaustöiden aloittamista oli punamultaa havaittavissa sorakuopan profiilissä tasan metrin syvyydessä. Kovaksi poljetun turvekerroksen alla, paikalla kulki ennen kirkonkylästä Kolmhaaran kautta Hinnerjoelle johtava tie, osaksi näkyvissäkin oli isohko kivi (30 x 40 cm), joka, kuten myöhemmin osoittautui, ei kuitenkaan sijainnut itse punamultakerroksen päällä, vaan sen etelälaidassa. Tämän ison kiven alla oli sorakuopan reunassa joukko pienempiä kiviä, jotka nekin sijaitsivat punamulta-alueen vieressä (valok. 24609). Näiden kivien

välistä löytyi kvartsi-iskennäinen (14898:65). Punamulta-alue oli 140 cm pitkä ja leveimmältä kohdaltaan 45 cm leveä. Punamultakerroksen vahvuus oli keskustassa 10-15 cm. Kerroksesta löytyi runsaasti meripihkakoruja, liuskeriipus sekä piistä tyhty rombinmuotoinen nuolenkärki. Meripihkakoruja tai niiden osia oli kokonaista 61 kpl. Ne sijaitsivat haudassa sekä päällekkäin että vierekkäin. Missään tapauksessa ne eivät ^{ole} voineet olla samassa rihmassa. Kaikkien korujen reiällä varustettu pää oli haudan kaakkoispäässä, joten vainajan on täytynyt maata suunnassa SE-NW, pää kaakossa ja jalat luoteessa. Liuskeriipus oli meripihkakorujen joukossa kuten nuolenkärkikin.

Meripihkakorut olivat löydettyäessä hyvin huonossa kunnossa. Siihen vaikutti sekä punamullan kosteus, joka haihtui liian nopeasti hyvin lämpimässä auringonpaisteessa, että lukuisat pienet korujen läpi kasvaneet puunjuuret. Korut ruiskutettiin sekä kaivausten aikana että niiden jälkeenkin, muoviruiskua apuna käyttäen, 5 paino %:lla Paraloid 13-72 tolueeni-liuoksella. Ainoastaan tämän liuoksen ansiosta oli mahdollista saada korut nostetuksi maasta.

Vaakitusluvut olivat seuraavat: maapinta 158 ja haudan pohja 258, Kp:n ollessa 134.

Hauta VI (karttaliitteet 4-7, valok. 24597-24603) sijaitsi kaivausneliössä H 3. Hauta oli punaisista hiekkakivilaakoista rakennettu paasiarkkuhauta. Sen pituus oli ainoastaan 120 cm. Arkun suunta oli SW-NE. Lounaispää oli 53 cm ja koillispää 40 cm leveä. Arkun katteena oli kaksi hiekkakivilaakaa. Koillispäässä olevan kansikiven leveys oli 54 cm leveä, toisen niinikään 54 cm. Mahdollisesta kolmannelta kansikivestä ei löytynyt jälkeäkään ja kaikesta päättäen sellaista ei alunperin ole ollutkaan. Suurin korkeus oli 54 cm. Haudan pohja oli 65 cm syvyydessä ja kansikivet, eli arkun korkein kohta, näinollen 20 cm syvyydessä.

Arkku oli avattaessa täynnä hiekkaa. Hiekka ~~xi~~ oli laadultaan hyvin hienoa ja poikkesi siinä suhteessa jyrkästi ympärillä olevasta karkeasta sorasta. Punamultakerros oli 61 cm syvyydessä, ja sen vahvuus vaihteli 2-3 cm ollen arkun luonaispäässä 4 cm. Punamulta-alue ei täyttänyt koko pohja-alaa, vaan oli se lähinnä soikion muotoinen, kuten pohjapiirroksesta näkyy. Luunjätteitä ei voinut todeta. Hauta oli täysin löydötön.

Hauta VII (karttaliite 8, valok. 24604-24605) sijaitsi kaivausneliössä G 3 sekä neliössä G 4. Vainaja oli täällä haudattu kolmen pystyasennossa olevan kiven väliin. Haudan pituus oli 210 cm, ja vainaja on kaikista päättäen maanut oikoasennossa, kuten nähtävästi kaikissa Kolmhaaran haudoissa. Koska vainajasta oli säilynyt ainoastaan jalkojen ja ~~vyötärön~~ välinen osa, ei voi sanoa onko vainaja täyttänyt koko haudan vai ei. Punamultakerros, joka oli ohuempi haudan koillis-päässä, oli 5-7 cm vahva. Haudan pohja oli 90 cm syvyydessä ja hauta suunnassa SW-NE. Lounaispäässä oli kaksi kiveä, toinen 47 cm toinen 23 cm korkea, koillis-päässä olevan kiven ollessa 32 cm korkea. Vainajan alaraajat oli ^{vast}selvästi näkyvissä sitkeänä keltaisena massana. Luunjätteet eivät olleet talteenotettavissa. Hauta oli löydötön.

Hauta VIII (karttaliite 9) sijaitsi kaivausneliöiden E 4, E 5, F 4 ja F 5 yhtymäkohdassa. Sen muodosti viisi pystykiveä ja niiden ympärillä 60 x 50 cm laaja punamultaläiskä, 60 cm syvyydessä. Hauta oli löydötön.

Hauta IX (karttaliite 10) sijaitsi kaivausneliössä D 5, 60 cm syvyydessä. Yhden ainoan pystykiven koillispuolella oli 110 cm pitkä ja 50 - 80 cm leveä punamultaläiskä. Pystykiven korkeus oli 28 cm. Hauta oli löydötön.

Hauta X (karttaliitteet 11-12, valok 24589-24590) sijaitsi kaivausneliössä C 5. Punamultaläiskä oli lähes kaksi metriä pitkä ja 60 cm leveä. Sekä punamultaläikässä että sen molemmin puolin oli runsaasti hiekkakivilaakoja, jotka eivät olleet pystyasennossa, vaan vistossa. Luultavasti ne ovat peräisin särkyneestä paasiarkusta. Hauta oli löydön.

Hauta XI (karttaliitteet 13-16, valok. 24593-24596. HUOM valokuvassa ^{4/}2594 näkyvä lounaispään päätykivi on tuettu väärin. Sen alkuperäinen asento selviää valokuvista 24593, 24595 ja 24596), paasiarkku, suunnassa ENE-WSW, sijaitsi kaivausneliössä B 6. Arkun pituus oli 156 cm ja leveys 68 cm. Arkku on kaikesta päättäen särkynyt, koska sen pitkällä sivuilla olevat kivet olivat viistossa ja nojautuivat yläpäistään toisiaan vastaan. Näillä sivuilla oli monin paikoin kaksinkertaiset kivet, mikä todennäköisesti johtuu siitä, että arkun kansikivet ovat pudonneet alas. Arkun koillispäässä oleva päätykivi ei ollut punaista hiekkakiveä kuten arkun muut kivet, vaan diabaasin-tapaista kiveä. Arkun yläpuolella oli hyvin iso kanto, joka suuresti vaikeutti kaivaustöitä.

Arkun lounaispäästä löytyi runsaasti ihmisen hampaita sekä leukaluun palasia. Yläleuasta löytyi ainoastaan muutamia hampaita kun sen sijaan alaleuka hampaineen oli melko hyvin säilynyt. Alaleuka oli löydettyäessä in situ ja sen asennon perusteella vainajan on täytynyt maata oiko-eikä kyyrypolviasennossa. Alaleuka on alustavien tutkimusten mukaan, röntgenkuvien avulla, osoittautunut kuuluneen 10-12 vuotiaalle lapselle. Tämä selittää hyvin arkun vähäisen pituuden. Alaraajat olivat selvästi havaittavissa sitkeänä keltaisena massana. Niiden pituus oli 65 cm. Vainaja on kokonaisuudessaan ollut peitetty punamullalla; muualla arkun pohjassa kuten esim. säärien välissä, sitä ei ollut. Punamulta-

kerroksen vahvuus oli 7-10 cm. Hauta oli löydötön.

Kaivausneliössä B 6 esiintyi myöskin pyöreä nokiläiskä läpimitaltaan n.80 cm. Se ei kuitenkaan ollut yhteydessä hautaan XI.

Hauta XII (karttaliite 17, valok. 24596) sijaitsi kaivausneliössä B 6, B 7, A 6 ja A 7, sen pituus oli 140 cm ja leveys 60 cm; suunta oli lähinnä NNW-SSE. Se sijaitsi kahden pystykiven välissä. SSE-päässä oli pystykivenä käytetty paasiarkkuun, hautaan XI kuuluvaa kiveä. Punamulta oli väriltään vaaleanpunaista, haudan SSE-päässä kirkkaampaa.

Kaivauksissa ei voinut todeta oliko hauta XI rakennettu myöhemmin kuin hauta XII, jolloin osa jälkimmäisestä olisi jäänyt edellisen alle, vai aikaisemmin. Tuntuu todennäköisemmältä, että hauta XII olisi myöhempi kuin hauta XI, jolloin päätykivenä on voinut käyttää jo valmiina olleen paasiarkun seinää. Hauta XII oli löydötön

Hauta XIII sijaitsi kaivausneliössä A 4. Sen muodosti pystykivi ja tämän ympäri pienehkö punamultaläiskä. Hauta, joka sijaitsi n.60 cm syvyydessä, oli löydötön.

Hauta XIV sijaitsi kaivausneliössä A 3, osaksi neliössä A 2. ~~Punamultaläiskässä~~ Punamultaläiskän yläpuolella oli joitakin kiviä, joiden välistä löytyi pieni kvartsi-iskennäinen. Punamullassa oli paikatellen pieniä tuohenpalasia. Punamultaläiskästä löytyi piiveitsi tai -nuolenkärki, joka löydettyäessä oli pystyasennossa, kärki suunnattuna alaspäin (14898:67).

Muita löytöjä kaivausalueesta olivat:

kirveenteelmän puolikas	ruudusta A 4 (punamultaläiskän yläpuolelta)
kivilaji-iskennäinen	" B 5
"	" B 4

kvartsisiru	ruudusta A	5
taltan teelmä	"	B 6
kivilaji-iskennäinen	"	B 7
"	"	C 6
"	"	D5

Kaikki yllämainitut löydöt löytyivät 5-10 cm syvyydestä. Muita asuinpaikkaan viittaavia merkkejä ei voinut todeta, ellei sellaiseksi lueta kaivausneliössä B 6 todettu nokiläiskä.

Kaivausten aikana kertoivat soraa ajavat miehet että punaisia hiekkakivilaakoja oli aikaisemmin löydetty runsaasti kuten myöskin punamultaa.

Kaivauksissa käytettiin kiintopisteenä kanto^a, jonka korkeus vaakittiin useampaan kertaan, lähtökohtana Löytyn ja Peren maiden rajalla oleva rajapyykki valtion sorakuopan suussa. Rajapyykin korkeudeksi ilmoittaa Meinander vuonna 1955 45,46 m.y.mp. Vaakitus on suoritettu Hinnerjoen pinnasta. Kanto sijaitsi m.rajapyykkiä ylempänä.

Helsingissä helmikuun 4 p:nä 1961

Torsten Edgren
Torsten Edgren

24581 arviopaikka etelästä

24582

24583

24584

Hauta VII

24604

Hauta VII

24605

24606

24607

Hauta X

24589

Hauta X

24590

Haudan no. VIII päätykivi.

24591

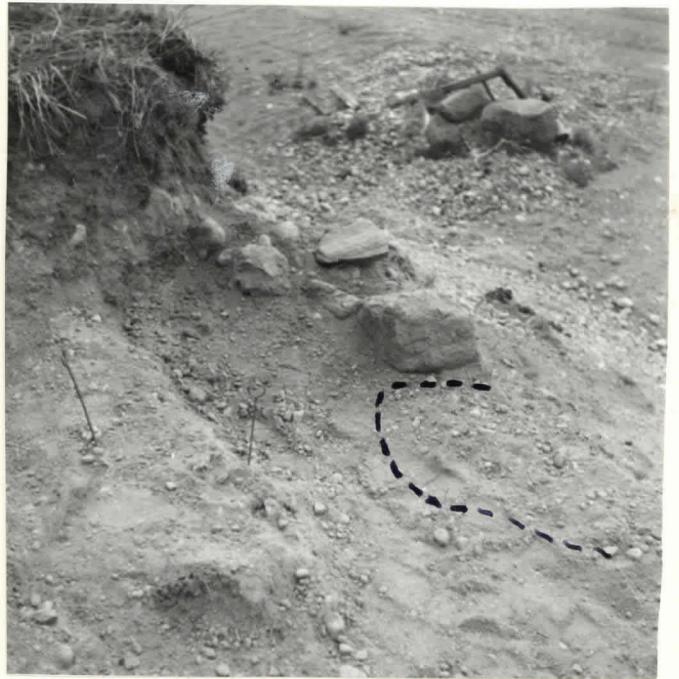

24592

Hauta V

24608

Hauta V

24609

Hauta V

24610

Hauta V

24611

Arviopaikka etelästä.

24585

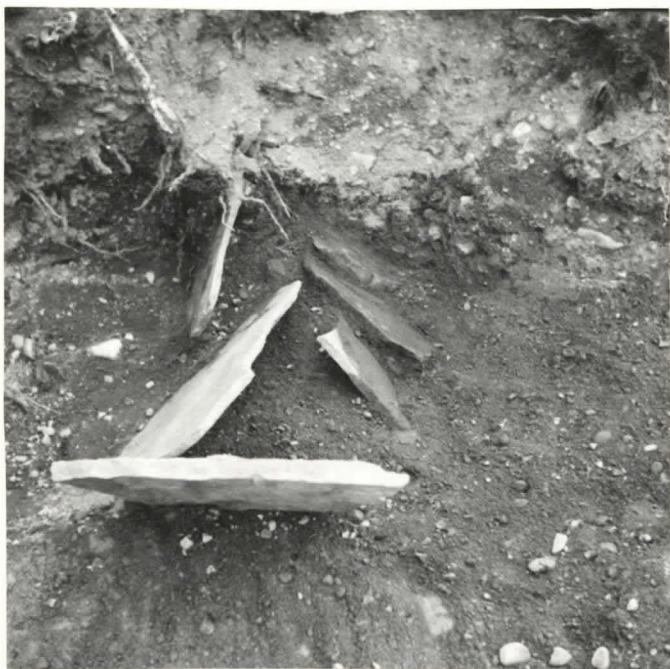
24586

24587

24588

Hauta xI

24593

Hauta xI

24594

Hauta xI

24595

Haudat xI ja xII

24596

Hauta VI

24597

Hauta VI

24598

Hauta VI

24599

Hauta VI ylhäältä

24600

Hauta VI

24601

Hauta VI avattuna

24602

Hauta VI kaivettuna polyan asti 24603

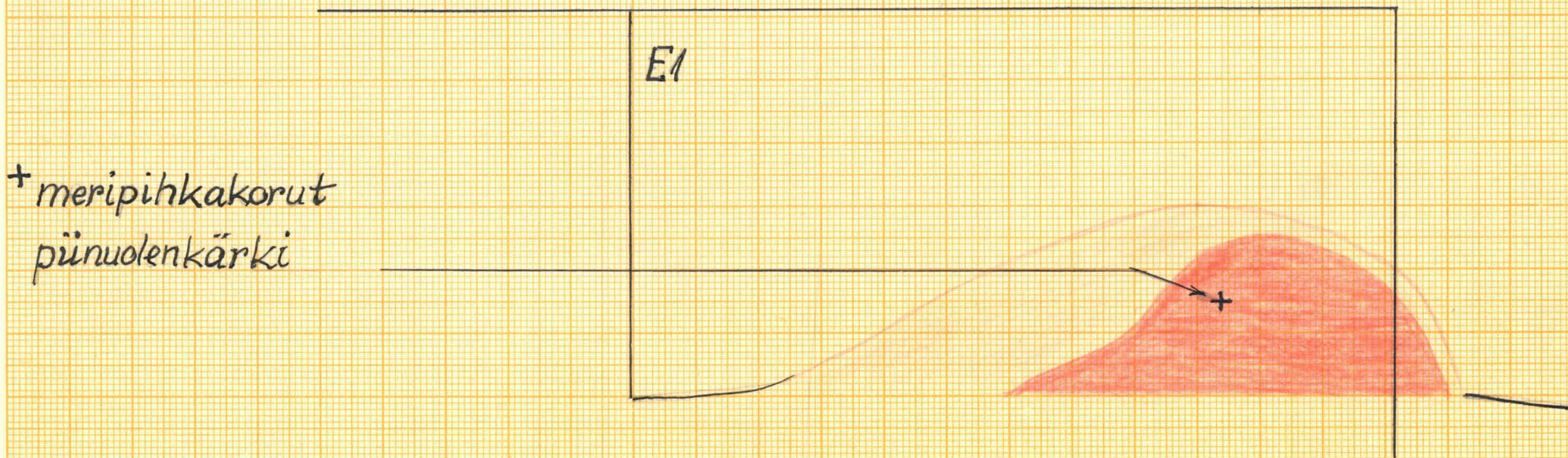
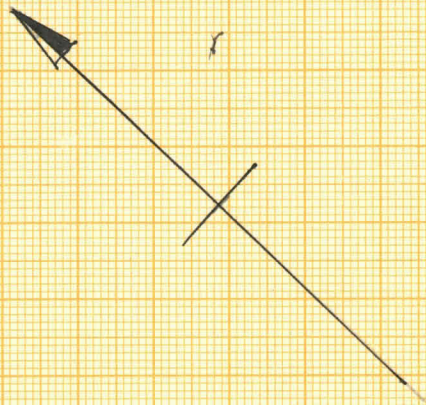
HONKILAHTI, KOLMHAARA

Torsten Edgren 1960

Bengt v. Bonsdorff HAUTA V

MAANPINTA 158 (kp 134)

HAUDAN POKKA 258 (-"-)

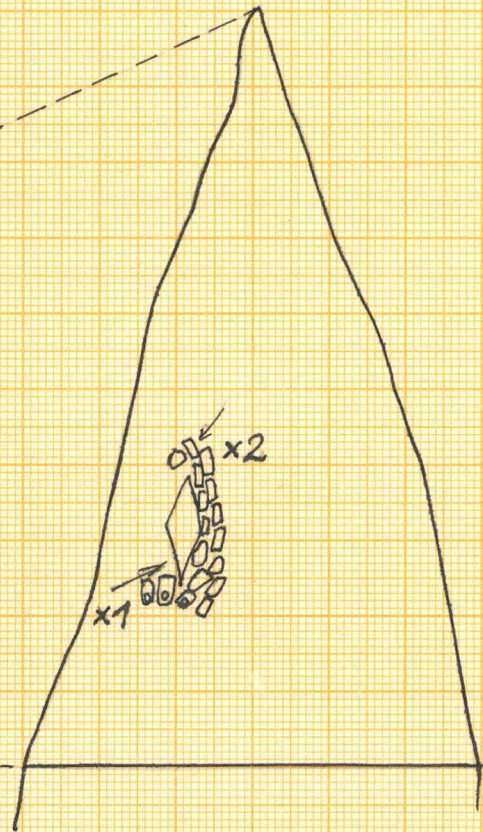
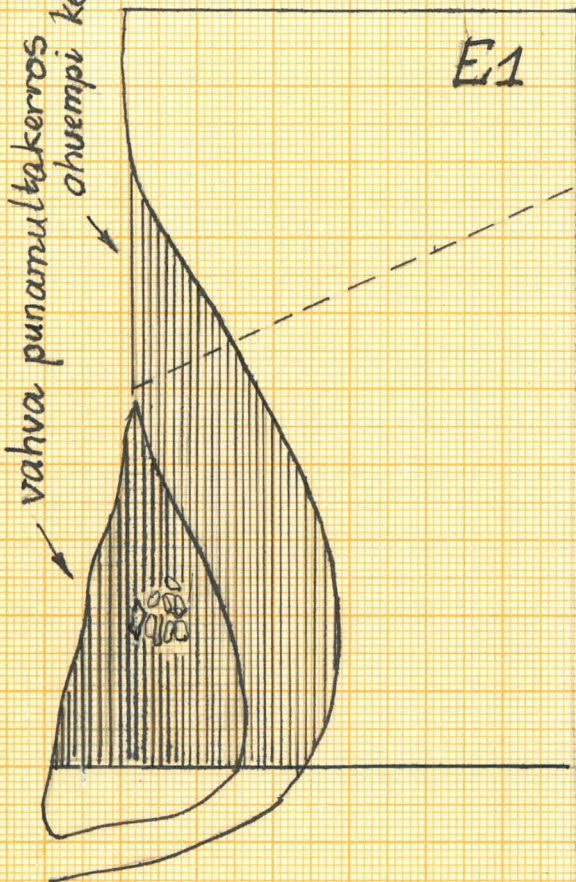
Karttelite 2.

HONKILAHTI, KOLMHAARA

Torsten Edgren 1960

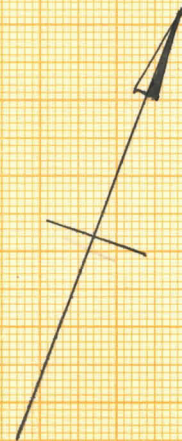
HAUTA I

ohuempi kerros
vahva punamultakerros

x1 = nuolentärkki

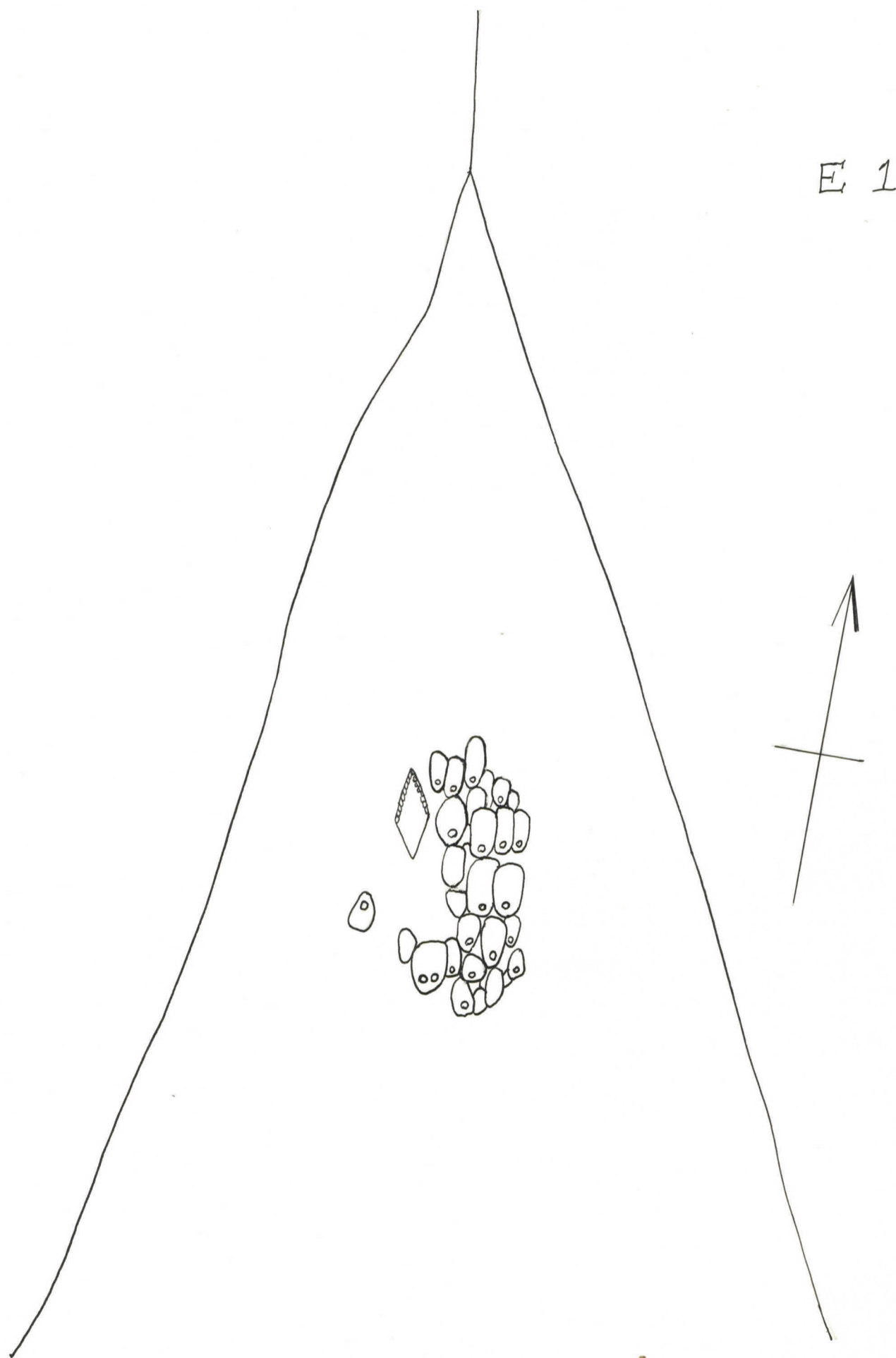
x2 = meripihkakoruja.

Handwritten vertical text on the left margin, possibly a page number or reference code.

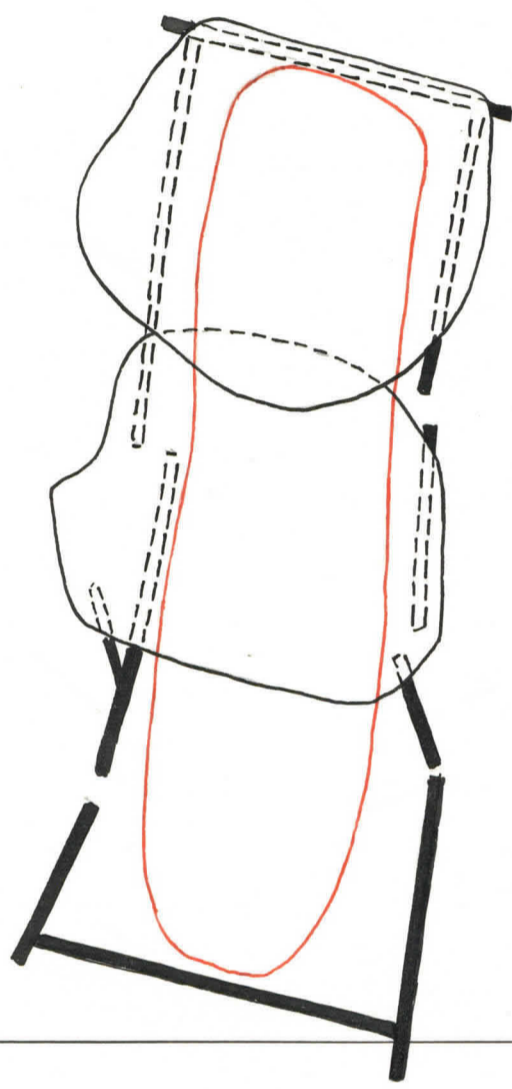

HONKILAHTI, KOLMHAARA
Torsten Edgren 1960
1:3 HAUTA V

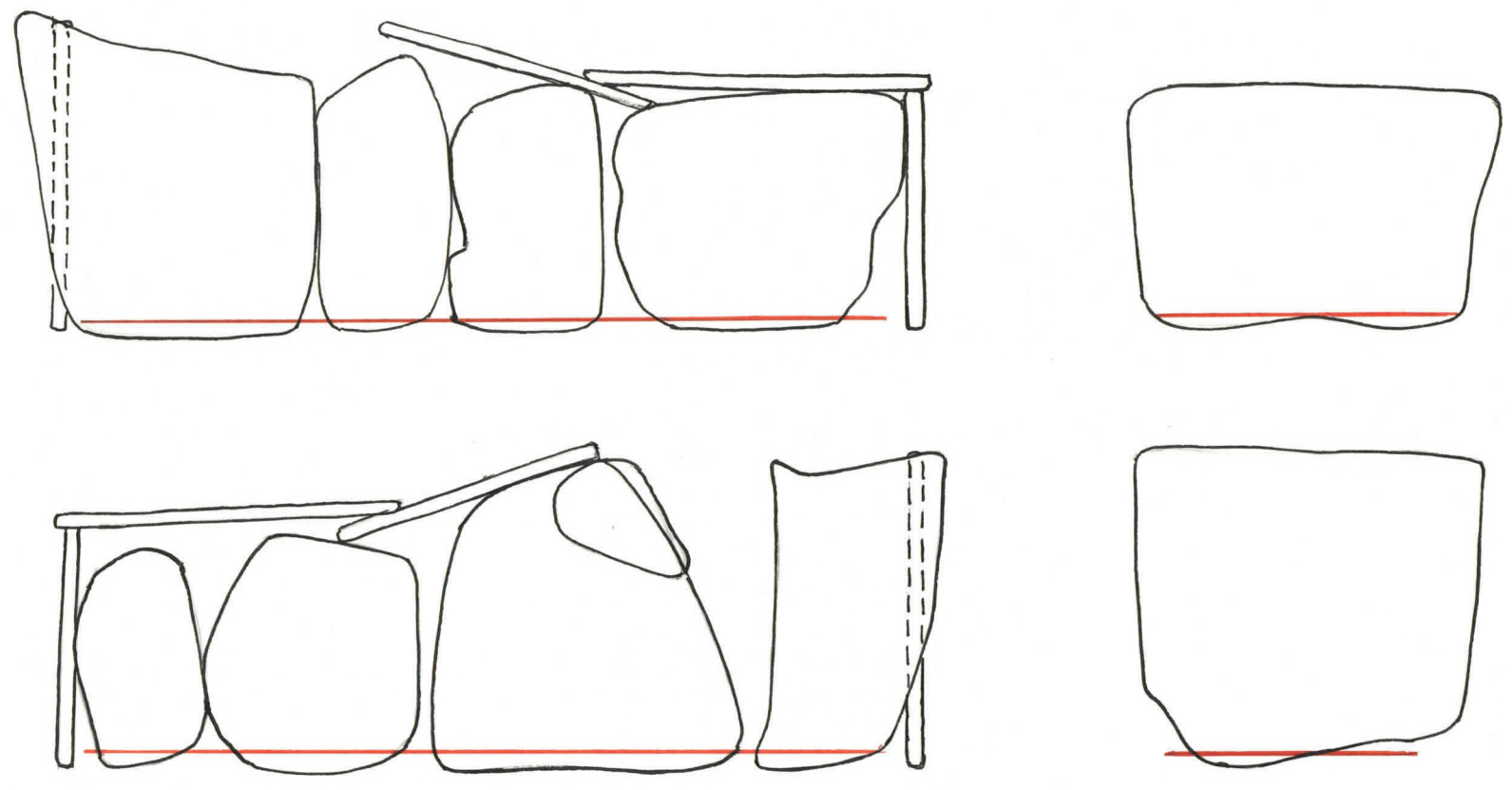

HONKILAHTI, KOLMHAARA
TORSTEN EDGREN
piirt. Bengt v. Bonsdorff
1:10

— punamulta -alueen raja
HAUTA VI.

H3

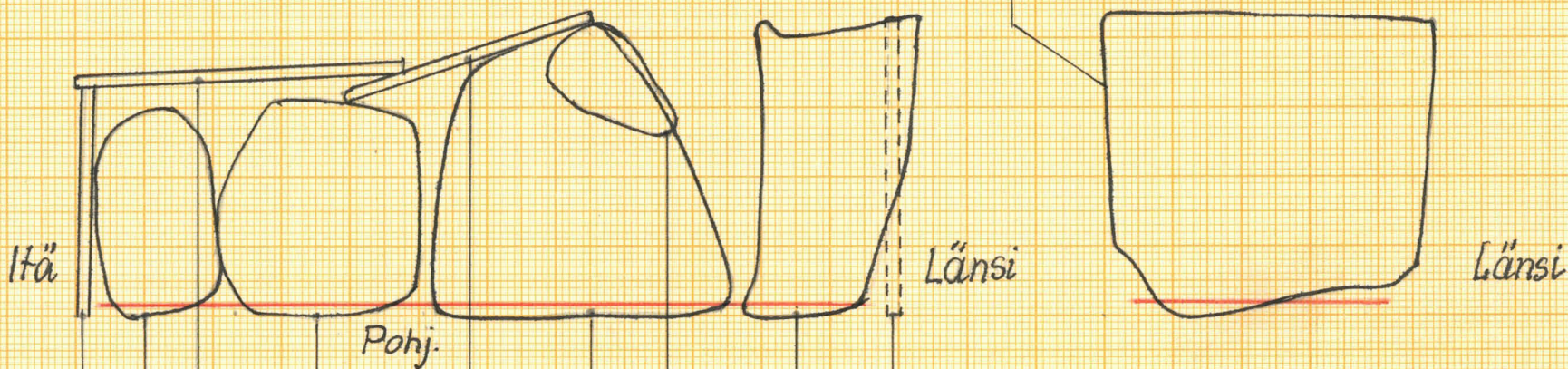
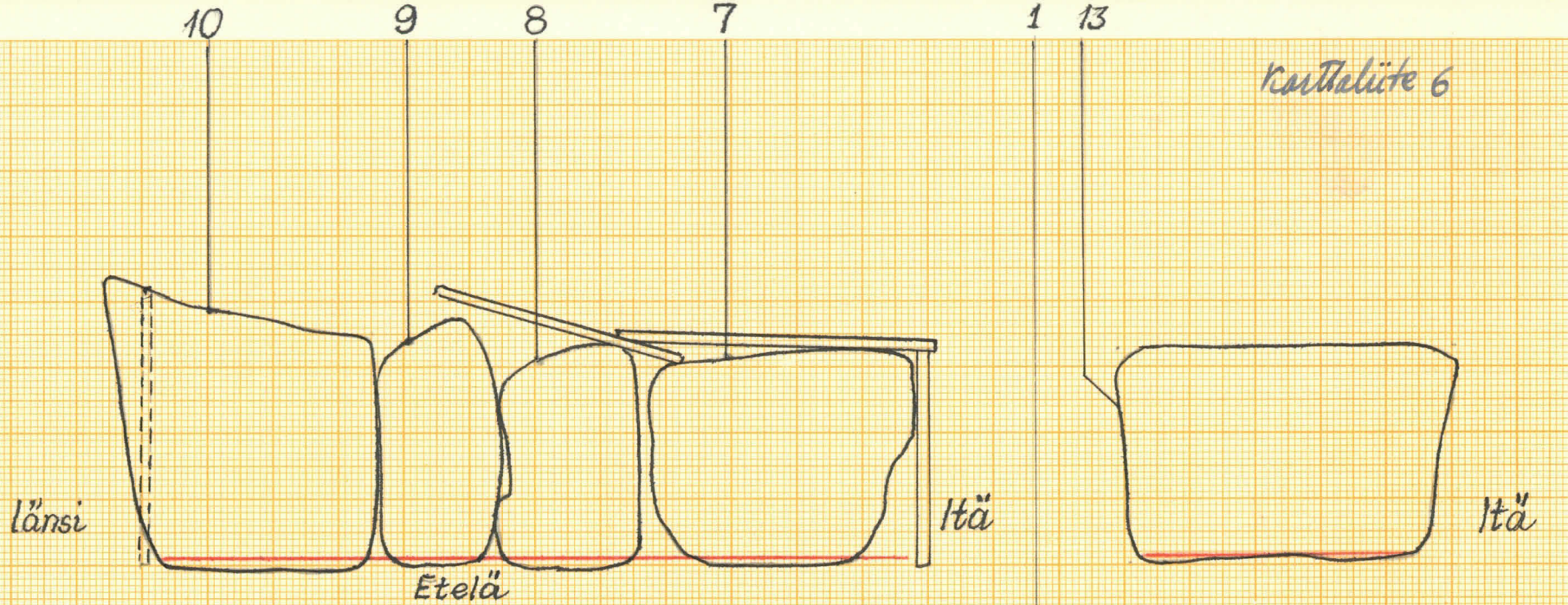

HONKILAHTI, KOLMHAARA
 TORSTEN EDGREN 1960
 piirt. Bengt v. Bonsdorff.
 1:10
 HAUTA VI.

kp 135

1:10

Kahtalite 6

HONKILAHTI

Kolmhaara 1960

Torsten Edgren

piirt Bengt v. Bonsdorff

HAUTA VI

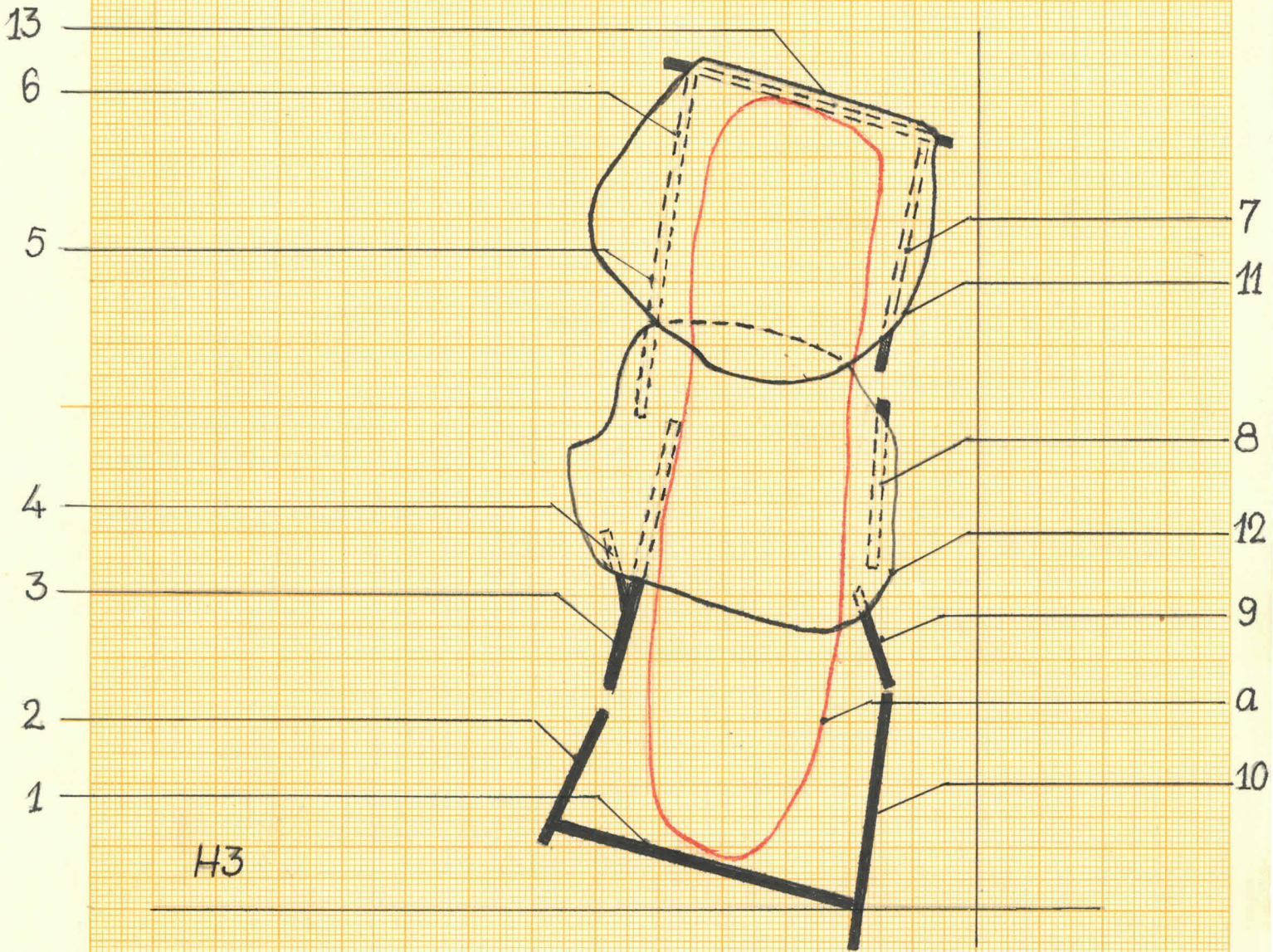
13 6 11 5 12 3 4 2 1

kp 135

Kahtaläive 7.

1-12 katso kuva no. 6

a = punamulta-alueen raja.

HONKILAHTI,

Kolmhaara 1960

Torsten Edgren

piir. Bengt v. Bonsdorff

1:10

HAUTA VI

Kaithalite 8.

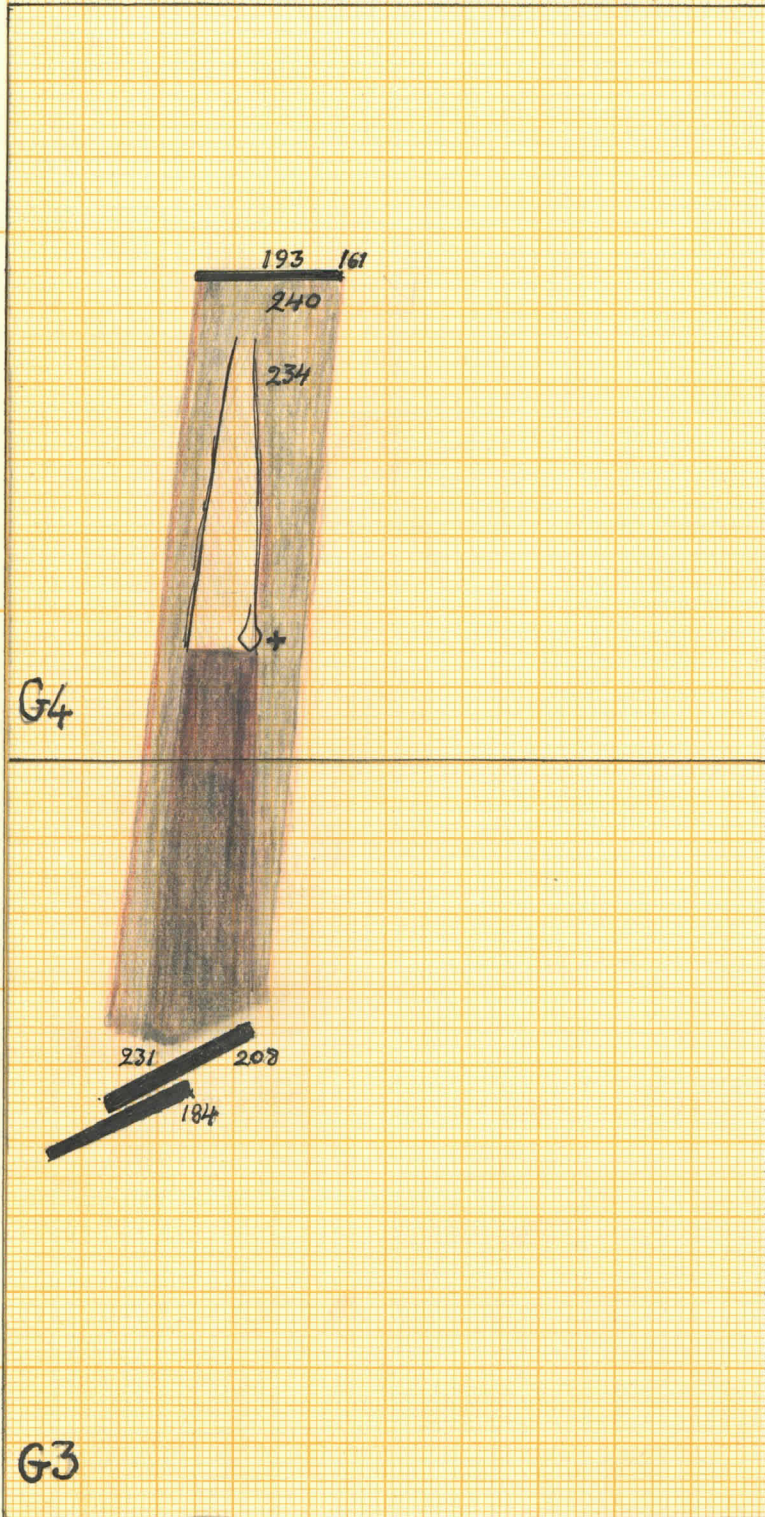
HONKILAHTI, Kolmhaara

Torsten Edgren 1960

Bengt v. Bonsdorff pint.

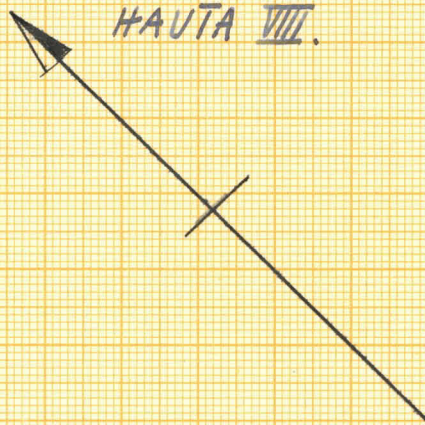
Kp 135

HAUTA VII

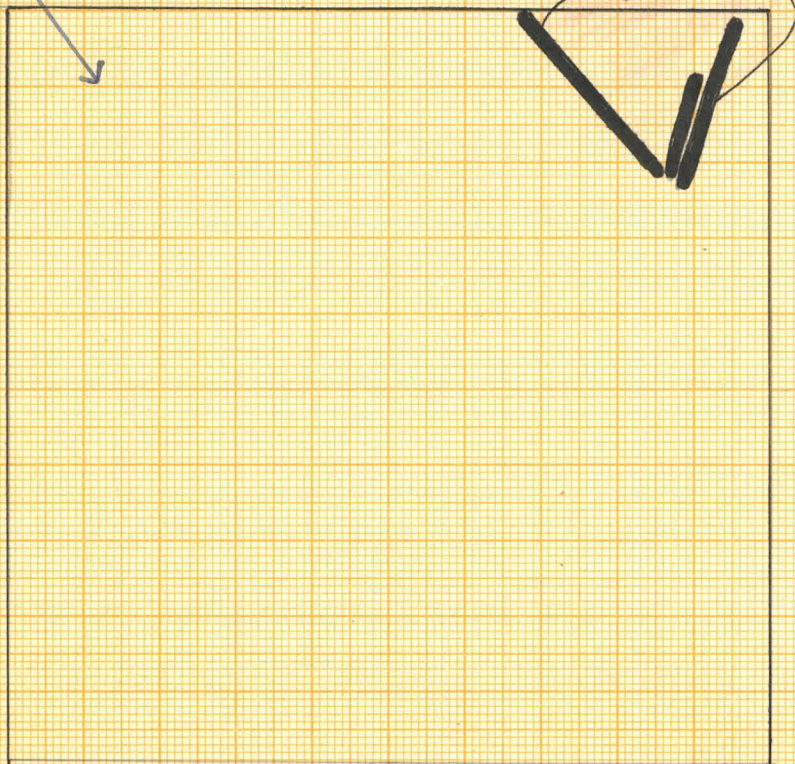

HONKILAHTI, Kolmhaara
Torsten Edgren, 1960
piirt. B. v. Bonsdorff.

HAUTA VIII.

E4

E3

Karttaliste 10

Kp 135

HONKILAHTI, Kolmhaara
Torsten Edgren 1960
pöytä. Bengt. Bonsdorff.

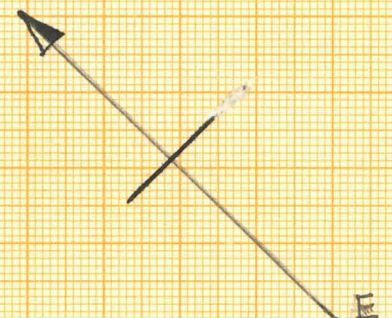
HAUTA IX

D5

D4

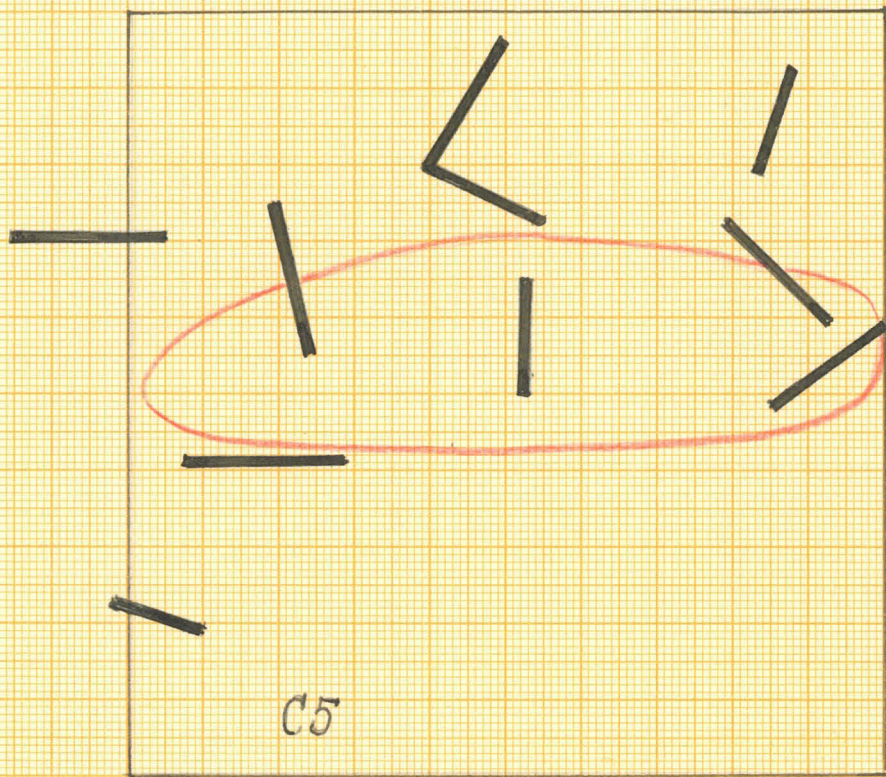
P

Kp 135.

Kahtalite II

HONKILAHTI, Kolmhaara
Torsten Edgren 1960
Bengt v. Bonsdorff püht.
HAUTAIX

Karttalite 12.

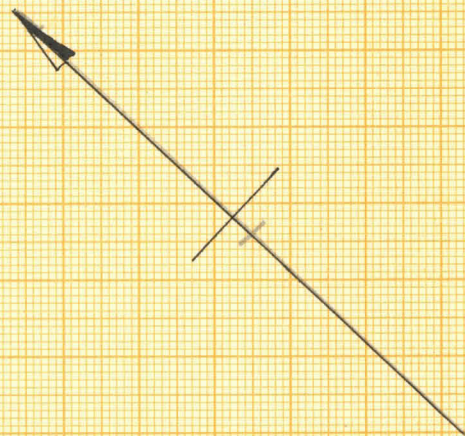
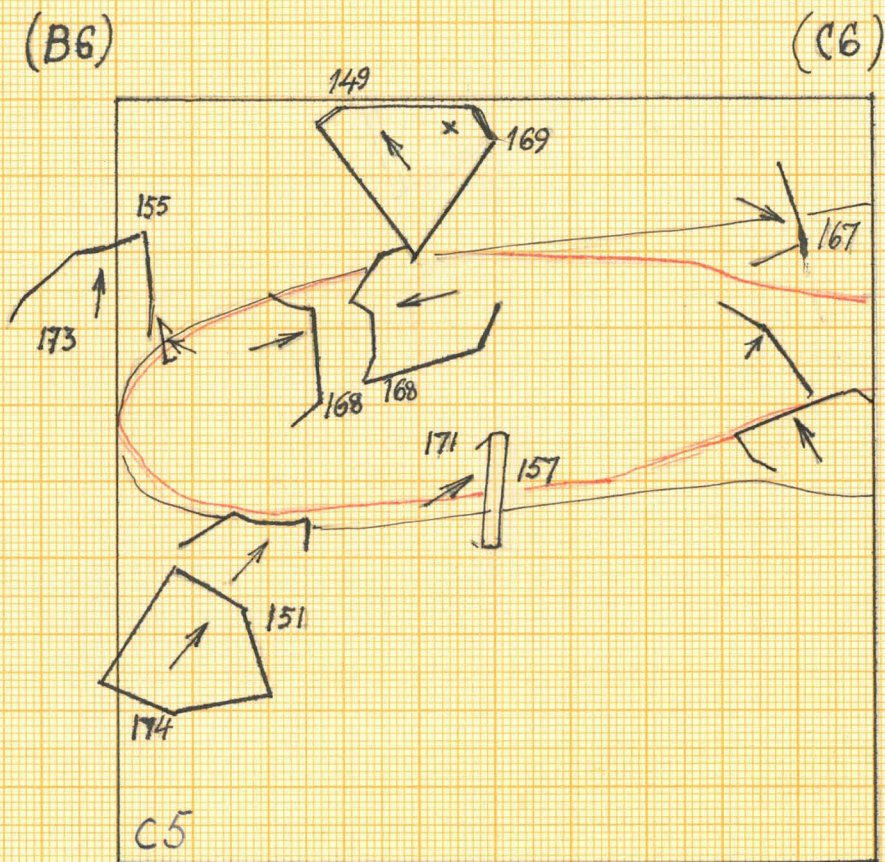
HONKILAHTI, KOLMHAARA 1960

Torsten Edgren
piirt B.v. Bonsdorff

C5

x = kiviä

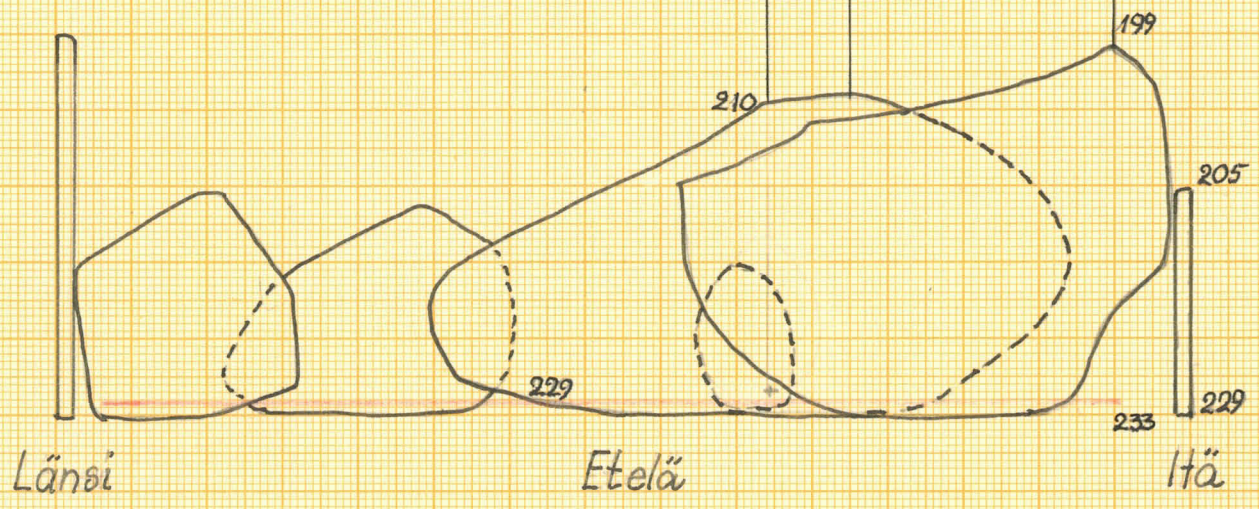
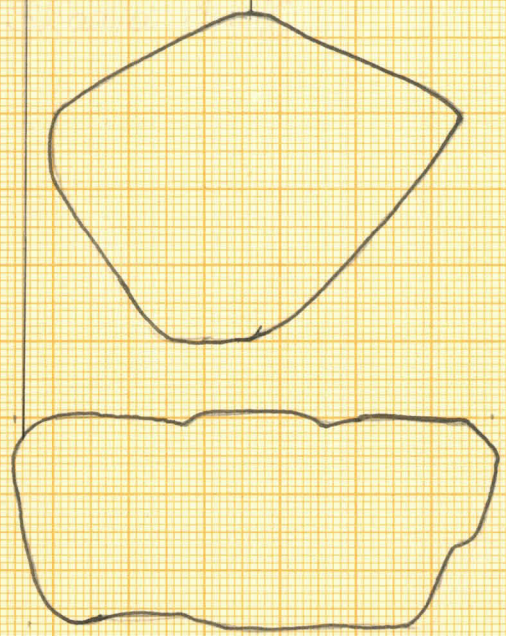
Kp135 HAUTA I

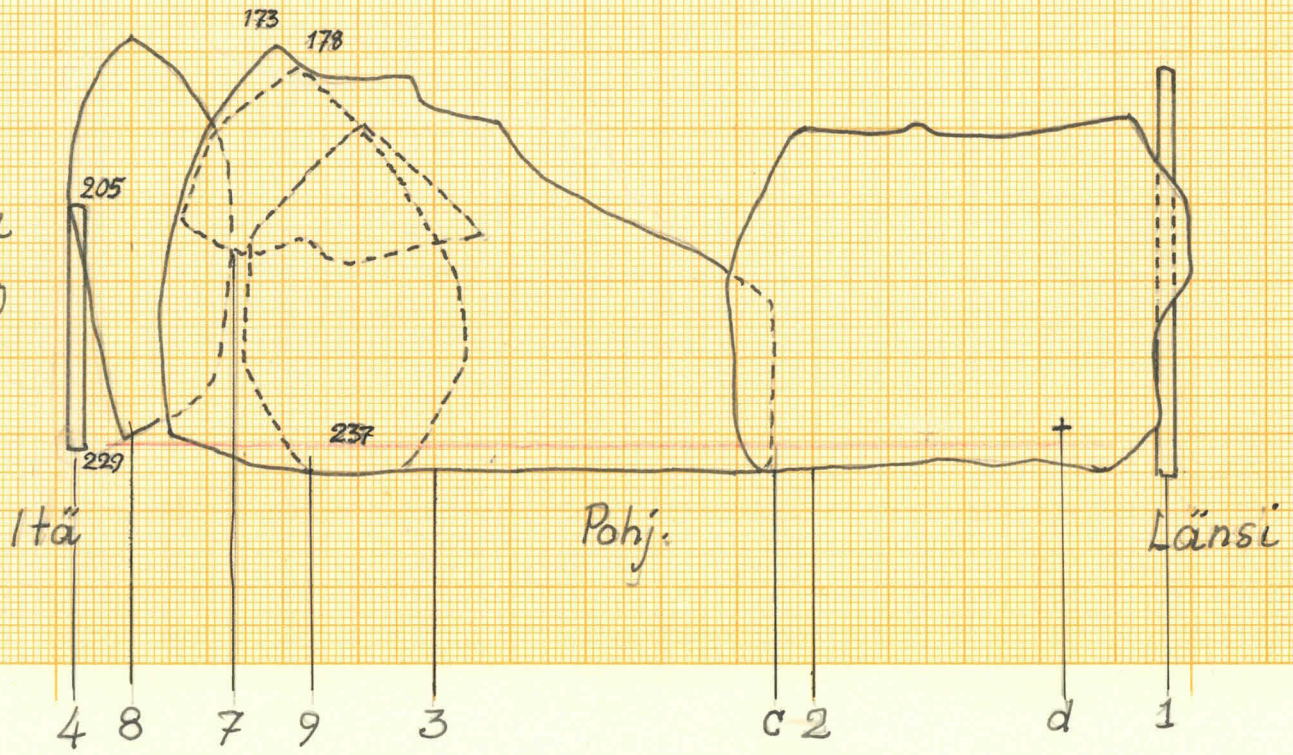
4 Itäpääty 1 Länsipääty

Kahtaliite 13

kp 135
1:10

HONKILAHTI, Kolmhaara
 Torsten Edgren 1960
 Bengt v. Bonsdorff. pinx.
 HAVTA XI

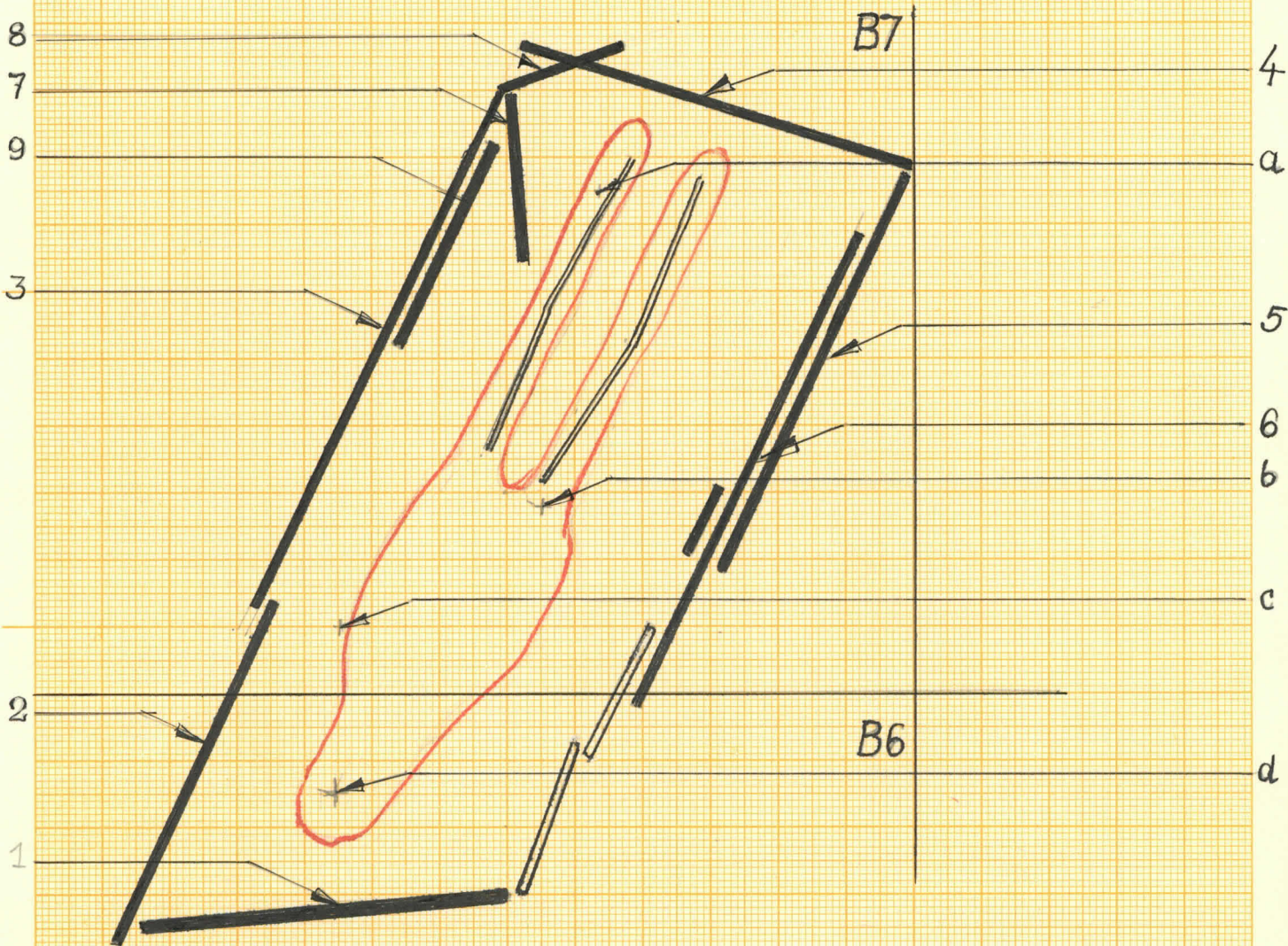
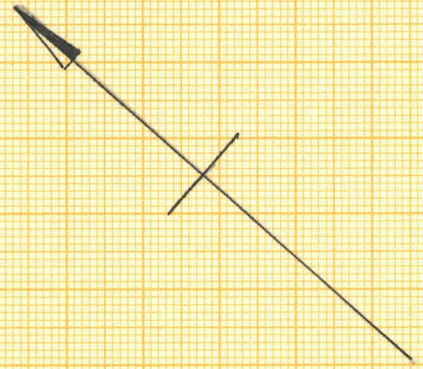

kp 135

Kahtalide 14

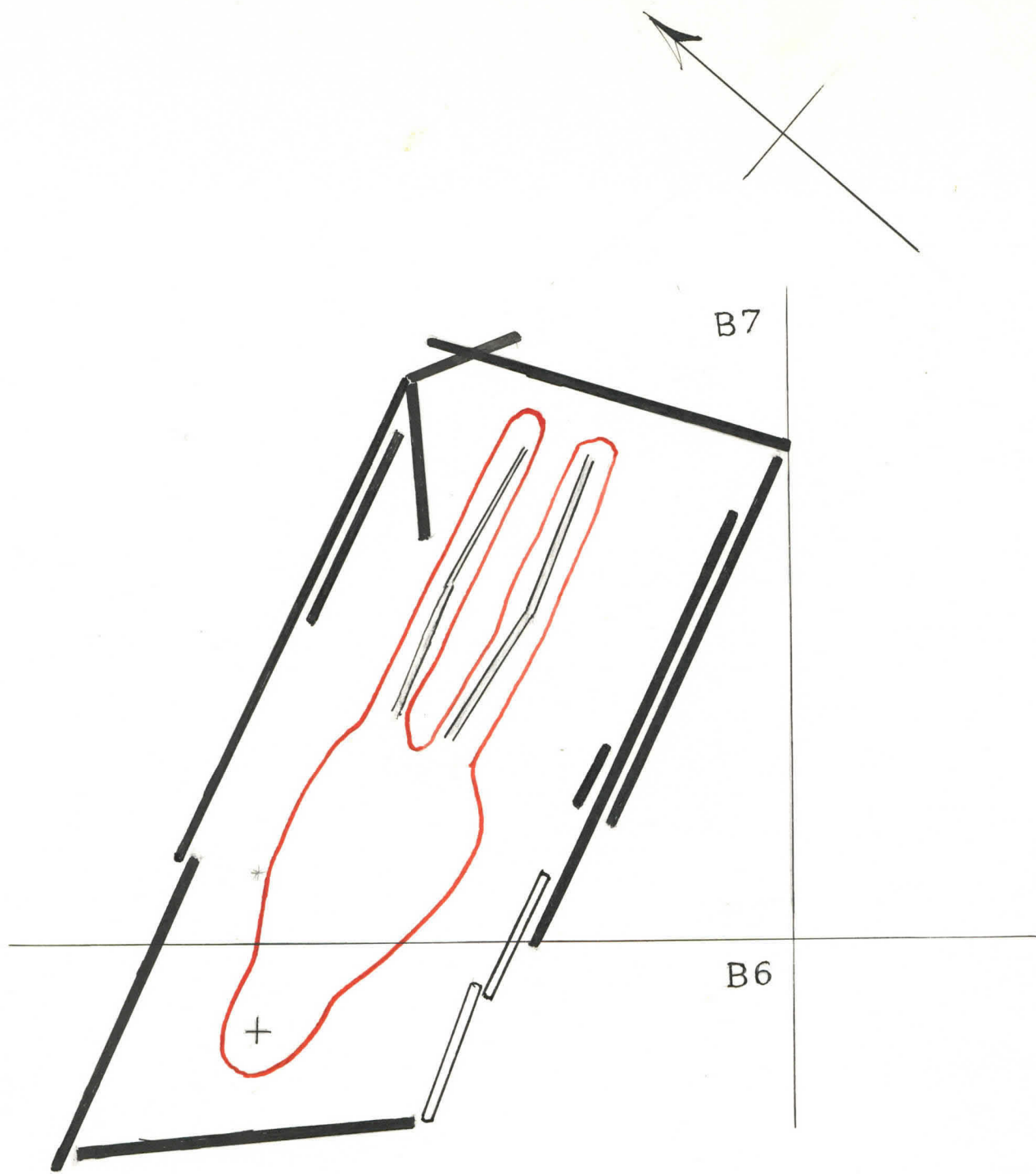
1-9 katso kuva no.13.

- a = alaraajat
- b = luupalanen
- c = punamulta-alueen raja
- d = leuka

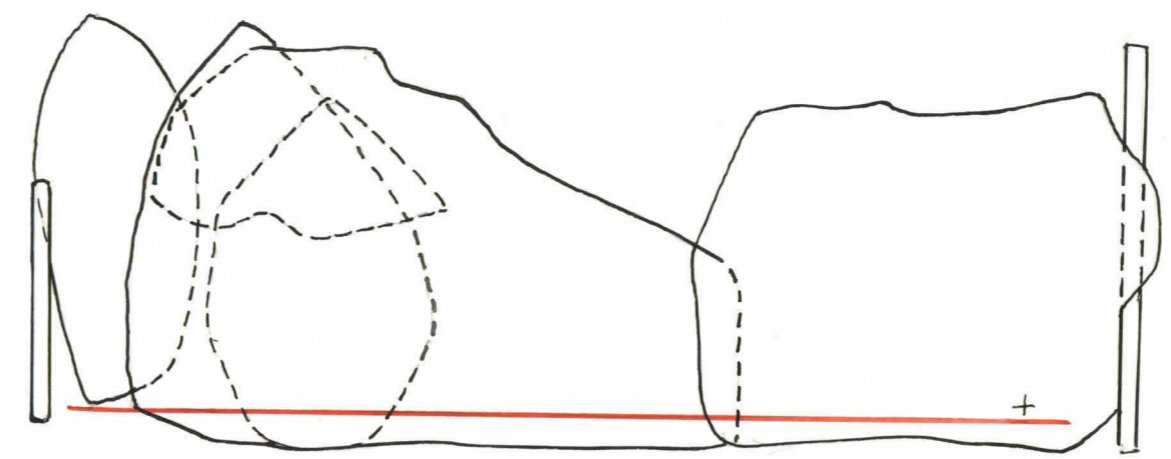
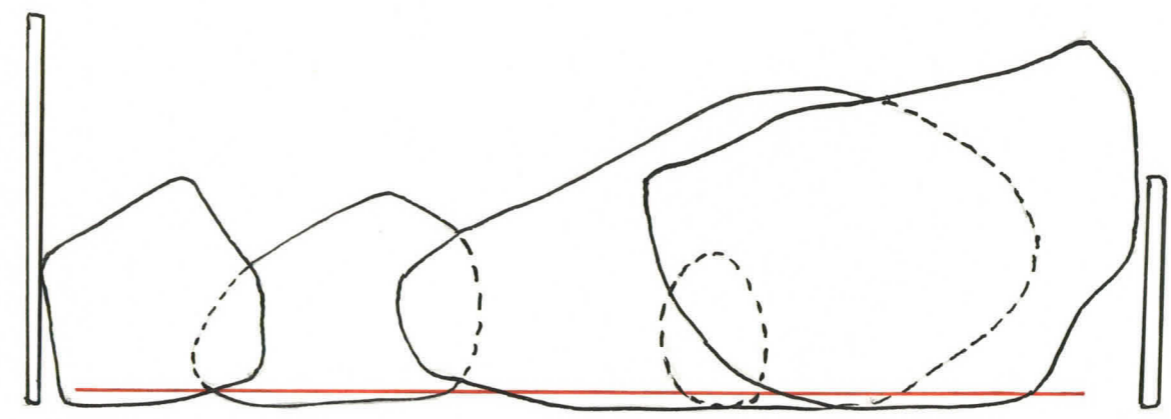
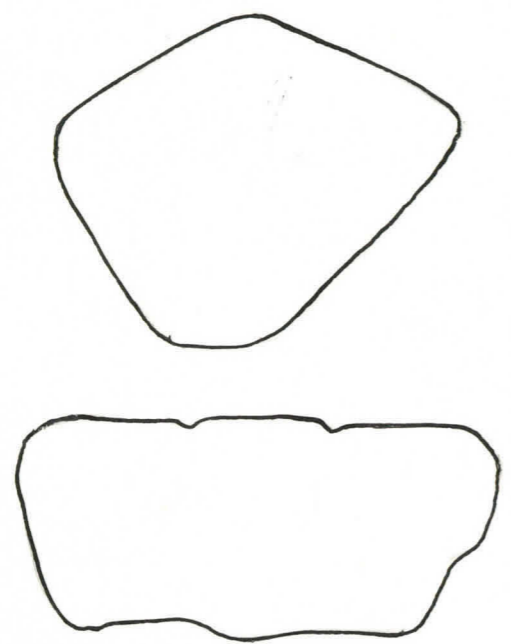
HONKILAHTI, Koimhaara
Torsten Edgren 1960
1:10 HAUTA~~XI~~

Bengt von Bonsdorff pinx

HONKILAHTI, KOLMHAARA
 TORSTEN EDGREN 1960

HAUTA XI

HONKILAHTI, KOLMHAARA
 TORSTEN EDGREN 1960
 1:10 HAUTA XI